

УДК 352.071.6

<https://doi.org/10.62664/cpa.2025.01.10>

Тарас КІЦАК,

заступник директора з науково-педагогічної роботи
Навчально-наукового інституту адміністрування,
державного управління та професійного розвитку,
доцент кафедри доцент кафедри публічного врядування,
кандидат наук з державного управління, доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-6710-8521>

(© КІЦАК Т., 2025)

АРХІТЕКТОНІКА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

У статті досліджуються теоретико-методологічні засади архітекtonіки як концептуального підходу до аналізу складних соціально-управлінських систем, зокрема місцевого самоврядування. Розкрито її сутність як методологічного інструменту, що дозволяє досліджувати взаємозв'язки, ієрархію та механізми функціонування управлінських структур. Визначено методологічне значення архітекtonіки в контексті формування ефективної та збалансованої системи публічного управління на місцевому рівні. Особлива увага надається аналізу можливостей застосування архітекtonічного підходу для дослідження місцевого самоврядування, що дозволяє оцінити взаємодію між його елементами, принципи побудови інституційної структури та оптимізацію управлінських процесів. Визначено ключові структурні та функціональні характеристики архітекtonіки місцевого самоврядування, зокрема її роль

у процесах децентралізації, забезпеченні стійкості територіальних громад, удосконаленні механізмів ухвалення управлінських рішень та підвищенні ефективності діяльності органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: *публічне управління, місцеве самоврядування, архітектоніка, структура, система, взаємозв'язки, децентралізація, служба в органах місцевого самоврядування, територіальна громада, службовець місцевого самоврядування.*

Taras KITSACK,

Deputy Director for Scientific and Pedagogical Work of Institute
of Public Administration, Governance and Professional Development,

Associate Professor at the Department of Public Governance,

PhD in Public Administration, Associate Professor

Lviv Polytechnic National University

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-6710-8521>

(© KITSACK T., 2025)

ARCHITECTONICS OF LOCAL SELF-GOVERNMENT: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS

The article explores the theoretical and methodological foundations of architectonics as a conceptual approach to analyzing complex socio-administrative systems, particularly in the field of local self-government. It reveals its essence as a methodological tool that enables the study of interconnections, hierarchy, and mechanisms of administrative structures' functioning. The methodological significance of architectonics is defined in the context of forming an effective and balanced system of public administration at the local level. Special attention is given to analyzing the possibilities of applying the architectonic approach to the study of local self-government, allowing for an assessment of interactions between its elements, principles of institutional

structure formation, and the optimization of administrative processes. The key structural and functional characteristics of the architectonics of local self-government are identified, particularly its role in decentralization processes, ensuring the stability of territorial communities, improving decision-making mechanisms, and enhancing the efficiency of local self-government bodies.

Key words: *public administration, local self-government, architectonics, structure, system, interconnections, decentralization, service in local self-government bodies, territorial community, local self-government official.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли Україна веде боротьбу за свою незалежність та водночас працює над майбутнім повоєнним відновленням, спроможні територіальні громади стають ключовими суб'єктами сталого розвитку країни. Вони відіграють вирішальну роль у забезпеченні соціальної стабільності, відбудові критичної інфраструктури, залученні інвестицій, формуванні ефективної системи публічного управління та підвищенні якості життя громадян.

Дослідження архітекtonіки місцевого самоврядування набуває особливої актуальності в умовах реалізації реформи децентралізації, що триває вже понад десять років, проте ще не завершена й потребує дальшого вдосконалення. За цей період було здійснено суттєві зміни у структурі територіального устрою, механізмах управління та фінансовому забезпеченні громад, проте низка викликів, зокрема у сфері ефективного розподілу повноважень, координації між рівнями влади та забезпечення ресурсної спроможності місцевого самоврядування, залишаються невирішеними.

Саме архітектонічний підхід до аналізу місцевого самоврядування дозволяє дослідити його структурні особливості, механізми взаємодії всіх рівнів управління та віднайти оптимальні моделі розвитку громад у контексті децентралізаційних процесів. Визначення та впровадження

ефективних управлінських рішень, заснованих на глибокому аналізі архітектоніки місцевого самоврядування, є запорукою посилення автономії громад, зміцнення демократичних інститутів та створення умов для сталого економічного зростання України в повоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування архітектоніки як методології та інструменту дослідження різних галузей і сфер бере свій початок ще з часів давньогрецької античності. Вона слугувала основою для розуміння та структурування знань у таких сферах, як філософія, математика, мистецтво та архітектура. Надалі архітектоніка як наукова концепція набула поширення і в соціальних науках, що зумовило її активне використання в дослідженнях суспільних, економічних, фінансових й управлінських процесів.

У сучасних наукових дослідженнях архітектоніка відіграє важливу роль у розкритті сутності складних систем, їх структури, взаємозв'язків і функціональних механізмів. На особливу увагу заслуговує її застосування у фінансовій сфері, де вона допомагає аналізувати взаємодію різних фінансових інститутів, ринків, механізмів регулювання та економічних процесів.

Сучасні українські науковці здебільшого досліджують фінансову архітектоніку. Зокрема, значний внесок у її вивчення зробили О. Бондаренко і І. Адаменко [3], І. Вахович [37], А. Вожжов та О. Гринько [5], О. Глущенко [7;8;9; 10], Т. Косова [19], О. Кузенко [20], З. Луцишин [23], В. Мамонова і О. Ольшанський [24], А. Полторак [27], О. Портна [28], Л. Селіверстова [31], П. Стецюк [36]. Окремі аспекти фінансової архітектоніки підприємств вивчала О. Сосновська [34; 35], а питання архітектоніки фінансової звітності досліджувала О. Харламова [38]. І. Яремко та Л. Пилипенко аналізували архітектоніку фінансових і фондових ринків [41], а З. Мацук приділив увагу інфраструктурі ринку цінних паперів [25].

Не менш важливими є дослідження архітекτονіки в бюджетно-монетарному просторі (А. Гриценко [11]) та фінансово-економічній сфері [13]. У банківській сфері архітектонику вивчала В. Рудевська [29], а питання податкового регулювання розглядали А. Нікітішин [26] та інституційної архітектоники суб'єкта господарювання – Н. Савицька [13]. У маркетинговій сфері архітектонику інформаційних систем аналізував О. Черненко [39]. Особливої уваги заслуговують роботи С. Доценка і В. Краснобаєвої щодо архітектоники функціональної системи [12], а також дослідження І. Корчинського в аграрній сфері [17; 18]. Крім того, архітектонику культурного простору вивчав Г. Батичко [2].

Попри значний розвиток концепції архітектоники у фінансовій, економічній, банківській, податковій та інших сферах, застосування цього підходу до аналізу системи місцевого самоврядування залишається практично недослідженим. Відсутність комплексного підходу до вивчення архітектоники місцевого самоврядування ускладнює розуміння його структурних елементів, механізмів взаємодії та функціональних зв'язків.

Таким чином, обґрунтування застосування архітектоники як методологічного інструменту для аналізу системи місцевого самоврядування є перспективним напрямком наукових досліджень. Це дозволить розкрити не лише структурну побудову цієї системи, а й визначити ефективність її функціонування, механізми взаємодії між суб'єктами місцевого самоврядування, а також її роль у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад.

Метою статті є визначення теоретико-методологічних засад архітектоники, розкриття її сутності як методологічного підходу та інструменту наукових досліджень у різних сферах і галузях, а також обґрунтування її застосування в дослідженні системи місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Архітектоніка (від грецького Αρχιτεκτονική (τέχνη) – будівництво, побудова) – багатозначний термін. Поняття «*архітектоніка*» використовується для вираження закономірностей побудови, властивих конструктивній системі будівлі; це основний принцип побудови конструкції як єдиного цілого, інтегральний взаємозв'язок основних його частин, композиція [17].

Різні словники визначають архітектоніку як: гармонійне сполучення частин у єдине ціле [32]; гармонійне сполучення частин в архітектурній композиції, ясне співвідношення головних і другорядних елементів [33]; основний принцип структурування, зв'язку і взаємообумовленості елементів [17].

У широкому розумінні **архітектоніка** – спосіб взаємозв'язку частин у ціле, базові принципи формотворення і співмірності, найзагальніші властивості й закономірності внутрішньої будови системи [4]. Предметом архітектоніки є загальні закономірності побудови цілісних систем, визначальними рисами яких є самодостатність, внутрішня єдність, завершеність [22].

Проаналізувавши наведені визначення, можна зробити узагальнення, що *архітектоніка* – це концептуальний принцип організації та впорядкування елементів у єдину цілісну систему, що забезпечує їх гармонійну взаємодію, структурну узгодженість і функціональну відповідність. Вона визначає логіку формування, співвідношення частин та загальну композицію об'єкта чи явища, забезпечуючи його стійкість, цілісність й ефективність у заданому контексті.

Зародження поняття «*архітектоніка*» сягає ще часів давньогрецької античності. Значний внесок у формування уявлень про системність, порядок і цілісність зробили філософські вчення Платона (428/427 до н.е. – 348/347 до н.е.) та Аристотеля (384 до н.е. – 322 до н.е.). Попри відмінності їхніх концепцій, обидва мислителі прагнули впорядкувати знання,

спостереження та ідеї, вибудовуючи їх у логічні та структуровані системи. Ідеї Платона стали основою для дальшого розвитку платонізму та неоплатонізму, а вчення Аристотеля дали поштовх аристотелізму, що й надалі впливали на розуміння організації знань [6].

Поняття «єдине» і похідне від нього – «єдність» визначали, за Платоном, сутність загального й окремого буття. Означені якості здатні до принципового впливу на організацію й структурування різних видів дійсності. *«Єдине, за Платоном, – це принцип (сутність, субстанція) буття; принцип істинності й пізнаваності, адже лише те, що визначене – усвідомлюване, пізнане; принцип цінності, оскільки саме обмеження спричиняє порядок і вдосконалення»* [21, с. 8]. Єдине, за Платоном, також забезпечує чітку конфігурацію безлічі елементів, надає їм відповідні форми, взаємопов'язане з сутністю буття та його впорядкованістю. Платоном уперше створено цілісну і впорядковану систему світобудови на засадах гармонії. Теоретична спадщина Платона також вважається класичним вирішенням проблем «універсальї» [42]. *«Ідеї (Форми)», «Єдине», «Гармонія», «Універсальї» – важливі категорії, що стануть у нагоді наступним поколінням мислителів, які говоритимуть про архітектоніку* [6].

Глибоке осмислення набутого людством літературно-естетичного досвіду міститься в трактаті Аристотеля *«Поетика»* (з 335 до н. е.). Ідеї системності й цілісності просякають усю аристотелівську *«Поетику»*: *«Для прекрасного – і живої істоти, і всякої речі, що складається з будь-яких частин, – треба, щоб ці частини не тільки були впорядковані, але й мали не випадково взяту величину, оскільки прекрасне виявляється у величині і порядку»* [1, с. 51]. Теоретичні міркування Аристотеля про прекрасне доповнюються розробленням понять «єдність» і «ціле». *«В інших наслідувальних мистецтвах єдність полягає у відтворенні чогось одного; так і фабула, коли вона є наслідування дії, повинна відтворювати одну – і до того ж суцільну – дію, а частини подій повинні бути так сполучені, щоб*

з перестановкою або упущенням будь-якою частини порушувалося і мінялося ціле, бо те, що своєю наявністю або відсутністю не вносить помітних змін, не становить органічної частини цілого» [1, с. 52]. Аристотель, за суттю, підготував основу для формування поняття «архітектоніка», не використовуючи сам термін [6].

Першу теоретичну формулу архітектоніки як взаємозв'язку досконалого внутрішнього змісту з досконалою зовнішньою формою було визначено ще в часи античності великим теоретиком архітектури Марком Вітрувієм (Marcus Vitruvius Pollio) [40, с. 65].

У добу Просвітництва відбувається науково-філософське збагачення поняття «архітектоніка». Німецький мислитель Іммануїл Кант (Immanuel Kant) звертається до цієї категорії як до ключової в процесі організації універсальної системи. Безпосереднє визначення архітектоніки міститься в роботі «Критика чистого розуму» (Kritik der reinen Vernunft, 1781). У третьому розділі «Архітектоніка чистого розуму» І. Кант подає таку дефініцію: *«Під архітектонікою я розумію мистецтво [побудови] систем. Позаяк [саме] систематична єдність є тим, що вперше перетворює звичайне знання на науку, тобто з простого агрегату знань на систему, то архітектоніка є вчення про Наукове в нашому пізнанні взагалі, і, отже, вона цілковито належить до методології»*. Це головний принцип структурування, зв'язку та взаємозумовленості елементів цілого [14, с. 470].

Архітектоніка, за І. Кантом, наближається не лише до уявлень про системність і ціле. Архітектонічні властивості набувають ознак сталих закономірностей. Випадково сприйнята спорідненість, «*немовби навмання*», носить суто технічний характер [14, с. 478]. Архітектоніка посилює істотні і сутнісні взаємозв'язки між елементами системи [6].

Як відомо, у науковому середовищі терміни та поняття зазнають постійного переосмислення та змін. Зміст визначень доповнюється, їх смислові аспекти уточнюються, що є природним процесом удосконалення

наукової термінології. Це спричинено прагненням до точнішого й об'єктивнішого використання термінів у дослідженнях. Однак, іноді нові інтерпретації можуть розмивати первинне значення понять, що створює потребу в їх чіткому визначенні. Такі процеси є невід'ємною частиною концептуального розвитку поняття «*архітектоніка*».

Аналіз особливостей формування уявлень про архітектоніку та дальшу їх еволюцію в діяхронному аспекті доводить факт універсалізації поняття. Архітектоніка стала цілком прийнятним і органічним терміном для вивчення багатьох видів мистецтва і для різноманітних галузей науки [6]. Зокрема, у сучасних умовах на базі загальнофілософської методології архітектоніки виник новий напрямок соціально-економічних досліджень – *інституційна архітектоніка*, що пов'язано з тим, що на основі процесів глобалізації, посилення інтегрованості різних природних, технічних, біологічних і соціальних систем, що все більше набувають характеру цілісності і стають самостійним об'єктом дослідження. Її предметом є загальні закономірності побудови цілісних систем, а її наукову методологію сформовано на основі поєднання методу сходження від абстрактного до конкретного, покликаного за своєю суттю теоретично відтворювати і практично вдосконалювати цілісну структуру, і власного категоріального ряду, осердя якого утворюють основні закони архітектоніки [18]. В архітектоніці поширені також горизонтальні, або мережеві, зв'язки між елементами [19].

У сучасних умовах сфера використання терміна «*архітектоніка*» значно розширилася, що привело до виникнення стійких словосполучень «*інституційна архітектоніка*», «*соціальна архітектоніка*», «*фінансова архітектоніка*», що віддзеркалюють цілісність суспільства, співвідношення частин та цілого в широкому спектрі політичних, соціально-економічних відносин [10, с. 50].

Архітектоніка як наукова концепція віднайшла широке застосування в дослідженні різних сфер суспільного життя, уключаючи фінансові, економічні, управлінські та маркетингові процеси. Вона дозволяє встановити принципи структурної організації систем та їх взаємодію в умовах сучасної динамічної економіки.

Як влучно зауважує В. Рудевська, поняття «*архітектоніка*» використовується науковцями не лише в контексті визначення теоретико-методологічних засад дослідження ієрархічно структурованих систем, а й для означення певного соціально-економічного явища, пов'язаного із їх існуванням [30, с. 81]. Подібно І. Корчинський зазначає, що в економічній теорії архітектоніка поєднує знання глибинної інституційної структури, уміння будівництва і загального плану побудови цілісної системи інститутів, що формують новий каркас (архітектуру/архітектоніку) суспільно-економічної системи і політики [17].

Інституційна архітектоніка є відносно новим науковим підходом до дослідження економічних трансформацій. Вона розпочала формуватися наприкінці ХХ століття, коли зростала зацікавленість у глибшому аналізі структурних змін в економіці. Особливої уваги цей напрямок набув наприкінці 1990-х років, коли активізувалися наукові дискусії, присвячені модернізації та реформуванню фінансових систем. Саме в цей період виникло поняття *фінансової архітектоніки*, що розглядається як специфічний складник інституційної архітектоніки. Цей підхід дає змогу вивчати взаємозв'язки між фінансовими установами, ринками та механізмами регулювання, що впливають на стабільність та розвиток економічної системи.

У процесі проведеного дослідження нами встановлено, що найбільш ґрунтовно опрацьованою категорією вітчизняними науковцями є фінансова архітектоніка. Це пояснюється її важливістю для розуміння принципів побудови та функціонування фінансових систем на різних рівнях – від

підприємств і регіональних економік до національної та глобальної фінансової архітектури. Значну увагу дослідників зосереджено на вивченні структури фінансової системи, механізмів її регулювання, взаємозв'язків між різними суб'єктами фінансових відносин, а також впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на ефективність фінансових процесів.

Більшість наукових праць акцентують увагу на таких аспектах, як ієрархічність фінансової архітектоники, процеси інтеграції та фінансiалiзацiї економіки, адаптація фінансових механізмів до змінного економічного середовища, а також роль фінансової архітектоники в забезпеченні економічної стабільності та розвитку. Окрім цього, дослідники розглядають питання фінансової безпеки, формування ефективної системи управління фінансовими ресурсами, бюджетної архітектоники та особливостей функціонування фінансових ринків у контексті сучасних економічних викликів.

Зокрема, О. Глущенко під *фінансовою архітектонікою* розуміє «структуру фінансової системи, що відповідає її внутрішньої сутності та забезпечує ефективне функціонування системи формування, нагромадження та руху грошових фондів». На думку автора, введення до понятійного апарату фінансової теорії терміна «*фінансова архітектоніка*» як специфічної категорії, що описує принципи побудови фінансової системи, «*дасть змогу визначати загальну динаміку фінансової системи, вектори її розвитку та напрямки змін для досягнення певних суспільних цілей*» [10]. У циклі наукових праць О. Глущенко фінансова архітектоніка розглядається скрізь призму нових теоретико-методологічних аспектів управління економічними процесами [8;7] з акцентом на публічні фінанси [9, с. 333].

Своєю чергою, Т. Косова визначає *фінансову архітектоніку*: по-перше, наукою про створення фінансової архітектури, про природу, специфіку, принципи розбудови фінансових систем різних рівнів; по-друге,

категорією вищого порядку порівняно з фінансовою архітектурою, оскільки містить методологію її створення, і ґрунтується не лише на ієрархічних, але і на мережевих зв'язках; по-третє, як побудову, структуру фінансової системи, що ґрунтується на гармонійному взаємозв'язку об'єднаних у єдине ціле елементів, орієнтованих на ефективне управління фінансовими ресурсами, їх оптимальне розподілення між економічними агентами. Основними підходами до трактування фінансової архітектоніки визначено: процесний і системний. Відповідно до першого підходу, вона є процесом ухвалення управлінських рішень, що стосуються збалансування фінансових та економіко-виробничих, управлінських і маркетингових відносин; згідно з другим підходом, фінансова архітектоніка – складна система, що має внутрішню цілісну структуру і функціонує в умовах невизначеності й імовірнісної природи параметрів економічного середовища і здатна продукувати отримання синергетичного ефекту (мобілізаційного, нагромаджувального, реалізаційного). Крім того, ученою систематизовано якісні ознаки фінансової архітектоніки та її функції для економіки, менеджменту, маркетингу. Показано, що прийоми фінансової архітектоніки дозволяють гармонізувати функціонування елементів економічної, управлінської, маркетингової систем, забезпечувати їх взаємодію, стійкий і збалансований розвиток на різних рівнях (макро-, мезо-, мікро-) із виникненням ефекту фінансіалізації. Формалізовано потенціал фінансової архітектоніки для розвитку економіки, менеджменту і маркетингу в категоріях функцій управління [19].

Ієрархія елементів фінансової архітектоніки, на думку О. Бондаренко та І. Адаменко, прослідковується на прикладі взаємодії публічних (централізованих) фінансів, що домінують над приватними (децентралізованими). Ієрархія проявляється в упорядкуванні правил функціонування фінансів мезо- і мікрорівня, акумуляції і перерозподілі податкових надходжень, ухваленні рішень щодо фінансування суспільних

потреб. Із позицій ієрархічного підходу фінансова архітектоніка є сукупністю загальносистемних імперативів та домінант, що створюють систему, орієнтовану на оптимальність, неперервність руху фінансових потоків із метою забезпечення сталості соціально-економічного розвитку національного господарства [3, с. 23].

На думку П. Стецюка [36], *фінансова архітектоніка підприємства* являє собою логічну структурування складників його фінансової діяльності, що забезпечує їх найбільш оптимальне співвідношення, а також ураховує зовнішні економічні домінанти та імперативи, і через реалізацію фінансових управлінських рішень дозволяє ефективно впливати на весь відтворювальний процес. Загалом, на думку вченого, атрибути фінансової архітектоніки визначаються об'єктивними і су'єктивними чинниками. До першої групи чинників відносять: параметри інституційного середовища функціонування економічних суб'єктів; до другої – цільові орієнтири, визначені органами державного і муніципального управління, власниками та менеджерами підприємницьких структур; економічна поведінка суб'єктів ухвалення управлінських рішень та споживачів, що визначається їхніми особистісними та психіко-емоційними якостями [36, с. 38].

О. Сосновською та М. Житар здійснено узагальнення чинників та стійких характеристик внутрішнього та зовнішнього фінансового простору, що безпосередньо впливають на *особливості побудови фінансової архітектоніки підприємств* та безпеку їх фінансової підсистеми в умовах невизначеності економічного середовища [35, с. 196]. На думку О. Сосновської, головною ідеєю сучасної *фінансової архітектоніки* є врахування взаємозалежності фінансових складників із панівними детермінантами макроекономічного та мікроекономічного розвитку. Досліджуючи проблематику формування фінансової архітектоніки на рівні окремих підприємств зв'язку, під цим терміном вчена пропонує розуміти «...сукупність взаємозалежних та взаємопов'язаних елементів

фінансового середовища підприємств зв'язку, логічна структуризація яких буде сприяти підвищенню ефективності їх фінансової діяльності в контексті розроблення та реалізації управлінських рішень щодо оптимізації фінансових ризиків для підвищення рівня фінансової безпеки цих підприємств» [34].

На думку З. Луцишин, *фінансова архітектоніка* являє собою «...сукупність окремих найбільш інтегрованих сфер і ланок національних фінансових систем, функціональних форм організації валютних відносин та світових фінансових організацій, що забезпечує наднаціональне регулювання з метою посилення стійкості світових фінансових ринків, національних валютних ринків на основі принципів і механізмів ринкового та поза ринкового розподілу і перерозподілу світових фінансових ресурсів та капіталу» [23].

Інші вчені пропонують розглядати *фінансову архітектоніку* як просторово-часову композицію взаємозалежних та взаємопов'язаних елементів фінансового середовища, що характеризується здатністю змінюватися під впливом внутрішніх та зовнішніх умов з метою подолання протиріч фінансової глобалізації [37].

А. Вожжов, О. Гринько визначають *фінансову архітектоніку* як науку про створення фінансової архітектури, про природу, специфіку, принципи розбудови фінансових систем різних рівнів, що ґрунтуються на єдності, загальних закономірностях їх розвитку й регулювання [5, с. 31].

Оскільки *фінансова архітектоніка* є системою, здатною протидіяти негативним чинникам зовнішнього і внутрішнього середовища і забезпечувати динамічну рівновагу, то, на думку О. Портної, сукупний ефект від її функціонування може перевищувати арифметичну суму ефектів, що виникають на рівні інституційних одиниць, тобто йдеться про синергетичний ефект. За умови дотримання принципу двоїстості (зовнішньої і внутрішньої цілісності фінансової архітектоніки як системи)

виникають синергетичні ефекти у таких формах: мобілізаційна, нагромаджувальна, реалізаційна [28, с. 125].

В. Мамонова, О. Ольшанський доходять висновку, що *методологія фінансової архітекτονіки* дозволяє не лише забезпечити композиційне впорядкування та єднання всіх структурних елементів фінансової системи на місцевому рівні та її цілісність, а й виявити причинно-наслідкові зв'язки між ними і зумовити дієві механізми управління змінами, а також розкрити можливості щодо її саморозвитку і удосконалення [24].

О. Кузенко акцентує увагу на *фінансовій архітектоніці як безпековій категорії*, що має специфіку на різних рівнях управління [20, с. 133].

О. Харламова запропонувала поняття «*архітектоніка фінансової звітності*», під якою розуміється «*поєднання елементів фінансової звітності з метою уникнення інформаційних зміщень і невиправданих акцентів та задоволення симетричних інтересів власників і споживачів капіталу*» [38].

І. Яремко і Л. Пилипенко здійснили обґрунтування доцільності використання адаптованого формату публічної фінансової звітності одним із ключових інструментів у процесах формування нової *архітектоніки фінансових і фондових ринків* [41].

На різних економічних рівнях, на думку Л. Селіверстової, *фінансова архітектоніка* може набувати специфічних форм залежно від виду економічних відносин, що нею опосередковуються. Однією із таких форм на макро- і мезорівні є *бюджетна архітектоніка*, що є динамічним інституційним процесом реалізації бюджетної політики в конкретних соціально-економічних умовах розвитку держави, який полягає у формуванні ієрархічної системи бюджетного простору, складниками якої є оптимальні співвідношення бюджетних, соціальних, податкових, монетарних та державних боргових індикаторів, що визначають бюджетний процес, спрямований на забезпечення ефективного й результативного

управління бюджетними коштами з метою підвищення стандартів життя і рівня добробуту населення [31, с. 7].

А. Гриценко досліджував проблему *архітекτονіки бюджетно-монетарного простору*, тобто вибудови кожного елемента і його співвідношення з іншими елементами з погляду ефективного функціонування й розвитку цілого, частини якого знаходяться у взаємній гармонії [11]. Учений пропонує розглядати дефініцію «*фінансово-економічна архітектоніка*» як стійкий взаємозв'язок економічних і фінансових елементів системи, формування якого відбувається в межах визначеної інституційної побудови – інституційної архітектоніки, у якій фінансовий та економічний складники цілісної системи є відносно самостійними та взаємопроникненими [13].

Своєю чергою, А. Полторак надав визначення категорії «*фінансова глобалізація*» через *урахування архітектоніки інтеграційних процесів у фінансовій сфері як інтеграції національних фінансових систем до світових інститутів та фінансових ринків завдяки вільному руху капіталів, що відбувається на трьох рівнях прояву: національному, регіональному, світовому* [27, с. 94].

У банківській сфері В. Рудевська акцентує увагу на існуванні властивої їй *бізнес-архітектури*, так і – *архітектоніки*. Поняття «*архітектоніка*» є більш широким за змістом, аніж «*архітектура*» й охоплює ширше коло завдань, ніж завдання розвитку винятково банківського бізнесу. Учена пропонує щодо окремих банків та банківського сектора вживати термін «*бізнес-архітектура*», а термін «*архітектоніка*» – на рівні банківської системи загалом [29].

А. Нікітішин довів, що адаптивна та когерентна інституційна *архітектоніка податкового регулювання* ґрунтується на системі податкового регулювання, що забезпечує адекватність і зв'язок регулятивних заходів з економічним і соціальним розвитком країни за

рахунок досягнення та підтримки найбільш оптимальних співвідношень між елементами означеної системи [26].

Інституційну архітектуру суб'єкта господарювання, за визначенням Н. Савицької, можна розглядати як ієрархічну систему структурно-функціональної взаємодії між персоналізованими, множинними та цілісними суб'єктами. Ці суб'єкти взаємодоповнюють один одного, водночас зберігаючи відносну автономність у процесі суспільного відтворення. Людина як неподільна цілісність є базовим елементом будь-якої організаційної структури або інституційного суб'єкта. Досліджуючи вплив інституційних змін на розвиток суб'єктів господарювання, науковиця зазначає, що в сучасних економічних умовах зростає значущість «суб'єкт-суб'єктних» взаємодій, оскільки наукова діяльність, яка є основою виробничих процесів, базується на колективній співпраці. Інститути, у цьому контексті, трактуються як продукти людської свідомості, що формують механізми регулювання суспільних відносин через традиції, правові норми, санкції та правила. Вони виконують роль соціальної структури, що забезпечує зв'язок між людьми, а інституційна архітектура, за словами дослідниці, охоплює «*всю соціальну реальність*» [13, с. 28].

З. Мацук характеризує *архітектуру інфраструктури ринку цінних паперів* як сукупність окремих сфер і ланок ринку цінних паперів, форм організації економічних відносин та фінансових і не фінансових інституцій, що забезпечують надання фінансових послуг із метою ефективного перерозподілу фінансових ресурсів та капіталу. Таким чином, вона характеризує специфіку побудови ринку цінних паперів і закономірності формування його інфраструктурних елементів. Дослідження архітектури інфраструктури ринку цінних паперів передбачає встановлення співвідношення понять «*елементи інфраструктури ринку цінних паперів*» і «*система інфраструктури ринку цінних паперів*» [25].

О. Черненко запропонував *архітектоніку маркетингової інформаційної системи*, що є адаптованою до особливостей нового середовища та дозволяє простежити процес утворення, природу та напрямки руху інформації [39, с. 438].

С. Доценко і В. Краснобаєвою досліджено *архітектоніку функціональної системи* як основу для формування моделі діяльності енергетичного менеджменту [12, с. 21].

І. Корчинським було обґрунтовано наукове поняття «*архітектоніка аграрної сфери*», що трактується як сформована під час трансформаційних процесів на основі інституційної єдності й спільності конструктивного задуму просторова ієрархічна побудова цілісної суспільно-економічної системи як частини національної економіки, що відповідно до мети розбудови держави забезпечує ефективне використання ресурсів і створює можливості доступу до участі в розподілі створеного продукту та суспільних благ населенню, зайнятому в аграрній сфері [18].

Г. Батичко розглядає поняття «*архітектоніка культурного простору*» як смислову конструкцію, що наочно втілює ідею органічного поєднання типологічного та динамічного аспектів культури і дозволяє усвідомити культурну єдність певного історичного регіону [2].

Отже, попри те що архітектоніка широко використовується як методологічний інструмент для аналізу різних суспільних явищ, процесів та наукових сфер, зокрема здебільшого фінансово-економічної, її застосування у вивченні системи місцевого самоврядування залишається нерозвиненим. До цього часу цей підхід не набув поширення в дослідженнях управлінських структур на місцевому рівні, що підтверджує його новизну та актуальність.

Застосування архітектонічного аналізу в контексті місцевого самоврядування відкриває нові перспективи для розуміння його організаційної будови, взаємозв'язків та функціональних особливостей, що

може сприяти більш ефективному управлінню та оптимізації управлінських процесів.

Загалом методологічна база дослідження місцевого самоврядування ґрунтується на комплексному використанні ключових принципів інституційної теорії. Цей підхід розглядає місцеве самоврядування як цілісну систему, що включає територіальні громади та їх об'єднання.

Архітектоніка постає *методологічним засобом* вивчення взаємодії інституційних компонентів, що своєю сукупністю формують ефективну модель функціонування місцевого самоврядування. Вона допомагає визначити закономірності розвитку цієї системи, її адаптивність до соціально-економічних викликів та здатність до забезпечення сталого розвитку територіальних громад.

Одним із ключових аспектів ефективності місцевого самоврядування є гармонійне поєднання його складників, що сприяє рівномірному розподілу суспільних благ та забезпеченню балансу між інтересами громади, держави та бізнесу. Застосування архітектонічного підходу дозволяє не лише дослідити функціональну організацію системи, а й виявити її слабкі місця та потенційні точки зростання.

Архітектоніка місцевого самоврядування – це система організаційних, функціональних та правових взаємозв'язків, що визначає структурну побудову, гармонійний взаємозв'язок елементів та їх співмірність у межах муніципального управління.

Таким чином, архітектоніка як метод аналізу відіграє важливу роль у науковому дослідженні місцевого самоврядування, оскільки вона дозволяє комплексно оцінити його структуру та механізми функціонування, що є потрібним для розроблення ефективних моделей публічного управління й ухвалення оптимальних управлінських рішень.

Архітектоніка місцевого самоврядування структура, організація побудова та взаємозв'язки елементів системи місцевого самоврядування			
Територіальна громада	Жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр	Людські ресурси	Виборні посадові особи; службовці місцевого самоврядування; працівники патронатної служби; працівники, які виконують функції з обслуговування; старости; депутати місцевих рад. Система підвищення рівня професійної компетентності за спеціальністю D4 «Публічне управління та адміністрування».
Органи місцевого самоврядування	Сільські, селищні, міські, районні в місті ради та їх виконавчі органи, районні, обласні ради.	Територіальна основа	Адміністративно-територіальні одиниці (село, селище, місто, район у місті, район, область), у межах яких здійснюється місцеве самоврядування
Матеріальна і фінансова основа	Рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їх спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад. Бюджети місцевого самоврядування (бюджети сільських, селищних, міських територіальних громад, а також бюджети районів у містах (у разі утворення), районні та обласні бюджети	Правова основа	Розділ XI Конституції України «Міське самоврядування» (статті 140-146); Закони України «Про міське самоврядування», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про службу в органах місцевого самоврядування»
		Методологічні принципи архітектоніки (цілісність, ієрархічність, збалансованість, емерджентність, чутливість, гармонійність, адаптивність, пропорційність, інтегрованість, стійкість, просторовість, взаємозалежність та ін.)	
		Закони архітектоніки (закон рівноваги, закон усереднення, або «золотої середини», закон структуризації, або «золотого перерізу» та ін.)	

		та інші закони і нормативно-правові й міжнародні акти, що регулюють діяльність органів місцевого самоврядування; статuti територіальних громад		
	Система розподілу повноважень	Власні (самоврядні) повноваження: сільських, селищних, міських рад; виконавчих органів сільських, селищних, міських рад; сільського, селищного, міського голови; районних і обласних рад; виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради; повноваження депутатів. Делеговані повноваження: повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад		
	Механізми взаємодії	Співробітництво територіальних громад; Участь територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення місцевий референдум; загальні збори (конференція) жителів; місцева ініціатива; громадські слухання; участь жителів у плануванні та розподілі коштів місцевого бюджету; публічні консультації; консультативно-дорадчий орган при органах та/або посадових особах місцевого самоврядування; громадське оцінювання діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування; громадські ради; інші форми громадської участі)		

Рис. 1 Архітекtonіка місцевого самоврядування

Висновки. Отже, дослідження архітекtonіки як інструменту та методу наукового аналізу місцевого самоврядування дозволило виявити її значний потенціал у структурному, функціональному та методологічному осмисленні цієї сфери. Архітекtonічний підхід сприяє системному аналізу

управлінських процесів, взаємозв'язків між елементами місцевого самоврядування та їх адаптації до соціально-економічних і правових умов.

По-перше, архітектоніка забезпечує комплексний підхід до вивчення місцевого самоврядування, дозволяючи розглядати його як складну багаторівневу систему з чітко визначеними структурними елементами та зв'язками між ними. Це сприяє формуванню ефективних моделей управління на місцевому рівні та підвищенню їх стійкості до зовнішніх викликів.

По-друге, використання архітектонічного методу сприяє поглибленню наукового аналізу шляхом виявлення логіки організації та функціонування місцевого самоврядування. Це дає можливість удосконалити механізми управління, розробити оптимальні рішення щодо взаємодії різних рівнів влади та громадськості.

По-третє, архітектонічний підхід дозволяє виявляти диспропорції та проблеми у функціонуванні місцевого самоврядування, що сприятиме розробленню ефективних стратегій реформування та модернізації цієї сфери.

Загалом, отримані результати дослідження засвідчують ефективність архітектонічного підходу як інструменту наукового аналізу системи місцевого самоврядування.

Дальші дослідження може бути спрямовано на практичну імплементацію отриманих висновків до процесів муніципального управління з метою підвищення їх ефективності та сталості. У межах дослідження особливої уваги буде надано архітектоніці як методологічному інструменту, що дозволяє аналізувати внутрішню структуру та взаємозв'язки між елементами системи місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістотель. Поетика / Пер. Б. Тена; вступ. ст. і коментарі Й. Кобова. К.: Мистецтво, 1967. 136 с.
2. Батичко Г. І. *Архітектоніка європейського культурного простору*. Матеріали XII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДГУ : Зб. наук. праць / За загал. редакцією К. В. Балабанова. Маріуполь : МДГУ, 2010. С. 380–383.
3. Бондаренко О. С., Адаменко І. П. Архітектоніка фінансового управління : сучасна теорія та практика. *Економіка та держава*. 2018. № 5. С. 22–24. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2018_5_7.
4. Велика Українська Енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Arkhitektonika>.
5. Вожжов А. П., Гринько О. Л. Теоретичні аспекти формування архітектури фінансового стимулювання економічного зростання. *Фінанси України*. 2012. № 10. С. 20–33. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_12_10_020_uk.pdf.
6. Волковинський О. & Гнатенко С. Виникнення і формування поняття «архітектоніка» в загальнокультурному і науковому аспектах. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта*. 2023. № XIX. С. 89–99. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-7086.2022-19.89-99>.
7. Глущенко О. В. Зміна парадигми фінансової системи : фінансова архітектоніка. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Економічна*. 2013. № 1068. С. 107–117. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/download/13806/12996>.
8. Глущенко О. В. Фінансова архітектоніка в умовах біфуркації. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 5. С. 8–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2016_5_3.

9. Глущенко О. В. Фінансова архітектоніка сектора публічних фінансів України : взаємовплив видатків та державного боргу. *Бізнес Інформ*. 2015. № 10. С. 324–334. http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_10_54.

10. Глущенко О. В. Фінансова архітектоніка: теоретико-методологічний аспект. *Наука й економіка. Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету*. 2013. Випуск 4 (32). Том 1. С. 43–52. URL: http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/13292/2/Hlushchenko_2013_1_4_7.pdf.

11. Гриценко А. А. Інституційна архітектоніка бюджетно-монетарного простору. *Наукові праці НДФІ*. 2004. № 6 (29). С. 56–63. URL: <https://npndfi.org.ua/docs/2004/06/13.pdf>.

12. Доценко С. І., Краснобаєв В. А. Архітектоніка функціональної системи як основа для формування моделі діяльності системи енергетичного менеджменту. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2013. Вип. 142. С. 20–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2013_142_9.

13. Інституційна архітектоніка та динаміка економічних перетворень : монографія [за ред. д.е.н. А. А. Гриценка]. Харків : Видавництво Форт, 2008. 928 с. URL: <https://ief.org.ua/publication/monohrafii/2008/instituciyna-arkhitektonika-ta-dynamika-ekonomichnykh-peretvoren>.

14. Кант І. Критика чистого розуму / Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. Київ : Юніверс, 2000. 504 с.

15. Кіцак Т. М. Компетенція органів державної влади та органів місцевого самоврядування : концептуальні основи. *Публічне управління : концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. Серія «Публічне управління та адміністрування»*. 2023. № 6. С. 82–89. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-6>.

16. Карпа М. І., Кіцак Т. М. Компетенція органів державної влади та органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації : запровадження європейських принципів і стандартів. *Інвестиції : практика та досвід*. 2024. № 3. С. 138–143. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.3.138>.

17. Корчинський І. О. Архітектоніка інфраструктури аграрної сфери України. *Аграрна економіка*. 2014. Т. 7, № 1–2. С. 96–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ae_2014_7_1-2_18.

18. Корчинський І. О. Організаційно-економічні перетворення в аграрній сфері та формування її архітектоніки : дис. ... док-ра екон. наук, 08.00.03. Львів, 2019. 502 с. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Aspirantura/Rady/Spec_vchena_rada/Dysertacii/2019_07/Korchynskai_Disert.pdf.

19. Косова Т. Д. Фінансова архітектоніка : потенціал розвитку для економіки, менеджменту, маркетингу / Т. Д. Косова, Н. Е. Дєєва, Г. В. Ползікова. *Інвестиції : практика та досвід*. 2020. № 15–16. С. 10–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2020_15-16_4.

20. Кузенко О. Л. Архітектоніка фінансового механізму фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин. *Економіка і управління*. 2015. № 2. С. 129–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2015_2_20.

21. Кузьменко В. В., Боняк В. О., Сердюк І. А. Теоретичні основи соціальних наукових проєктів античності. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 96 с. URL: <https://nm2.univd.edu.ua/download/153266>.

22. Лукашевич М. П. Соціологія економіки : підручник. Київ : Каравела, 2005. 288 с.

23. Луцишин З. Сучасна світова фінансова архітектоніка : тенденції та суперечності розвитку в умовах глобалізації. *Економічний часопис XXI*. 2005. № 5–6. URL: <http://soskin.info/ea/2005/5-6/20050506.htm>.

24. Мамонова В. В., Ольшанський О. В. Фінансова архітектоніка на місцевому рівні : через децентралізацію до нової парадигми. *Актуальні*

проблеми державного управління. 2018. № 1. С. 72–79. URL: <https://kbuapa.kh.ua/e-book/apdu/2018-1/index.html>.

25. Мацук З. А. Архітектоніка інфраструктури ринку цінних паперів. *Фінанси України*. 2018. № 5. С. 94–109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2018_5_9.

26. Нікітішин А. О. Адаптивна та когерентна інституційна архітектоніка податкового регулювання. *Проблеми економіки*. 2018. № 1 (35). С. 300. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-1_0-pages-300_307.pdf.

27. Полторак А. С. Архітектоніка наслідків глобалізаційних процесів у фінансовій сфері. *Modern economics*. 2018. № 10. С. 89–96. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V10\(2018\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V10(2018)-15).

28. Портна О. В. Архітектоніка сукупного фінансового потенціалу України : позитивні синергетичні ефекти та сукупні ризики. *Проблеми економіки*. 2017. № 1. С. 122–127. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-1_0-pages-122_127.pdf.

29. Рудевська В. І. Фінансова архітектоніка як методологічний базис формування бізнес-архітектури банківського сектора економіки. *Бізнес Інформ*. 2020. № 9. С. 246–253. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-246-253>.

30. Рудевська В. І. Бізнес-архітектура банківського сектору у забезпеченні зростання економіки країни : теорія, методологія, практика : монографія / Вікторія Рудевська. Київ : Автограф, 2021. 236 с. URL: http://dspace.lnlibrary.lviv.ua/jspui/bitstream/123456789/170/1/Рудевська_монографія.pdf.

31. Селіверстова Л. С. Бюджетна архітектоніка як інструмент розвитку фінансової системи України. *Інвестиції : практика та досвід*. 2018. № 10. С. 5–8. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6085&i=0>.

32. Словник.уа. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=архітектоніка>.
33. Словопедія. URL: http://slovopedia.org.ua/44/53392/295996.html#google_vignette.
34. Сосновська О. О. Методологія побудови фінансової архітектоніки підприємств зв'язку. *Інноваційна економіка*. 2019. № 1–2. С. 113–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2019_1-2_16.
35. Сосновська О. О., Житар М. О. Детермінанти побудови фінансової архітектоніки підприємств зв'язку. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 192–198. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_3_29.
36. Стецюк П. А. Фінансова архітектоніка забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2014. Вип. 150. С. 33–40. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/p_1010_51668788.pdf.
37. Фінансова архітектоніка : Навчальний посібник / за ред. Вахович І. М. Луцьк : Волиньполіграф. 2014. 496 с. URL: https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-01/Фінансова%20архітектоніка_кафедра%20фінансів_2014.pdf.
38. Харламова О. В. Методологія формування та архітектоніка транспарентної фінансової звітності : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит; наук. конс. А. С. Крутова. Харків, 2016. 41 с. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/31252/1/08.00.09_Kharlamova.pdf.
39. Черненко О.В. Архітектоніка маркетингової інформаційної системи в умовах інформаційно-комунікативного середовища. *Бізнес Інформ*. 2016. № 11. С. 433–440. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2016_11_73.

40. Шандренко О. М., Козаченко В. В. Архітектоніка : слово – поняття – термін. *Актуальні питання культурології*. 2016. Вип. 16 С. 65–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apkant_2016_16_17.

41. Яремко І. Й. Суттєвість афірмації фінансової звітності для її визнання інструментарієм у новій архітектоніці фінансової системи і фондових ринків / І. Й. Яремко, Л. М. Пилипенко. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення і проблеми розвитку*. 2015. № 835. С. 225–232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2015_835_32.

42. Kraut Richard. Plato. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2017 ed.). *Metaphysics Research Lab, Stanford University*. URL: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/plato>.

43. Marta Karpa, Oleksandr Akimov, Taras Kitsak. Problems of stabilization of the system of public administration under the conditions of decentralizational changes and martial law in Ukraine. *Public Administration and Law Review*. 2022. Issue 3 (11). P. 24–31. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2022-3-24>.

44. Olha Borysenko, Taras Kitsak, Roman Pasichnyi, Liudmyla Akimova, Marta Karpa, Oleksandr Akimov. Features of the Implementation of Public Authority in the Context of Modern International Security Challenges : Information Component. *IJCSNS. International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22. № 8. P. 123–128. DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.8.16>.

REFERENCES

1. Aristotel`. Poetyka (1967). / Per. B. Tena; vstup. st. i komentari Y. Kobova. K. : Mystetstvo. 136 s. [in Ukrainian]
2. Batychko H. I. (2010). *ArkHITEKTONIKA yevropeis`koho kul`turnoho prostoru*. Materialy XII pidsumkovoї naukovo-praktychnoi konferentsii

vykladachiv MDHU : Zb. nauk. prats` / Za zahal. redaktsiieiu K. V. Balabanova. Mariupol` : MDHU, 380–383. [in Ukrainian]

3. Bondarenko O. S., Adamenko I. P. (2018). Arkhitektonika finansovoho upravlinnia : suchasna teoriia ta praktyka. *Ekonomika ta derzhava*. 5, 22–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2018_5_7. [in Ukrainian]

4. Velyka Ukrains`ka Entsyklopediia. URL: <https://vue.gov.ua/Arkhitektonika>. [in Ukrainian]

5. Vozhzhov A. P., Hryenko O. L. (2012). Teoretychni aspekty formuvannia arkhitektury finansovoho stymuliuvannia ekonomichnoho zrostannia. *Finansy Ukrainy*. 10, 20–33. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_12_10_020_uk.pdf. [in Ukrainian]

6. Volkovynskyi O. & Hnatenko S. (2023). Vynyknennia i formuvannia poniattia «arkhitektonika» v zahalnokulturnomu i naukovomu aspektakh. *Ivan Ohiienko i suchasna nauka ta osvita*. № XIX, 89–99. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-7086.2022-19.89-99>. [in Ukrainian]

7. Hlushchenko O. V. (2013). Zmina paradyhmy finansovoi systemy : finansova arkhitektonika. *Visnyk Kharkivs`koho natsional`noho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia : Ekonomichna*. 1068, 107–117. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/download/13806/12996>. [in Ukrainian]

8. Hlushchenko O. V. (2016). Finansova arkhitektonika v umovakh bifurkatsii. *Aktual`ni problemy ekonomiky*. 5, 8–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2016_5_3. [in Ukrainian]

9. Hlushchenko O. V. (2015). Finansova arkhitektonika sektora publichnykh finansiv Ukrainy : vzaiemovplyv vydatkiv ta derzhavnoho borhu. *Biznes Inform.* 10, 324–334. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_10_54. [in Ukrainian]

10. Hlushchenko O. V. (2013). Finansova arkhitektonika : teoretyko-metodolohichniy aspekt. *Nauka i ekonomika. Naukovo-teoretychnyi zhurnal*

Khmel'nyts'koho ekonomichnoho universytetu. Vypusk 4 (32). Tom 1, 43–52.
URL:

http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/13292/2/Hlushchenko_2013_1_4_7.pdf. [in Ukrainian]

11. Hrytsenko A. A. (2014). Instytutsiina arkhitektonika biudzhetno-monetarnoho prostoru. *Naukovi pratsi NDFI*. 6 (29), 56–63. URL: <https://npndfi.org.ua/docs/2004/06/13.pdf>. [in Ukrainian]

12. Dotsenko S. I., Krasnobaiev V. A. (2013). Arkhitektonika funktsional'noi systemy yak osnova dlia formuvannia modeli diial'nosti systemy enerhetychnoho menedzhmentu. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*. 142, 20–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2013_142_9. [in Ukrainian]

13. Instytutsiina arkhitektonika ta dynamika ekonomichnykh peretvoren' : monohrafiia (2008) [za red. d.e.n. A. A. Hrytsenka]. Kharkiv : Vydavnytstvo Fort, 928 s. URL: <https://ief.org.ua/publication/monohrafii/2008/instytuciyna-arkhitektonika-ta-dynamika-ekonomichnykh-peretvoren>. [in Ukrainian]

14. Kant I. (2000). Krytyka chystoho rozumu / Per. z nim. ta prymit. I. Burkovs'koho. Kyiv : Yunivers. 504 s. [in Ukrainian]

15. Kitsak T. M. (2023). Kompetentsiia orhaniv derzhavnoi vlady ta orhaniv mistsevoho samovriaduvannia : kontseptual'ni osnovy. *Publichne upravlinnia : kontseptsii, paradyhma, rozvytok, udoskonalennia. Seriia «Publichne upravlinnia ta administruvannia»*. 6, 82–89. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-6>. [in Ukrainian]

16. Karpa M. I., Kitsak T. M. (2024). Kompetentsiia orhaniv derzhavnoi vlady ta orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii : zaprovadzhennia yevropeis'kykh pryntsypiv i standartiv. *Investytsii : praktyka ta dosvid*. 3, 138–143. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.3.138>. [in Ukrainian]

17. Korchyns`kyi I. O. (2014). Arkhitektonika infrastruktury aharnoi sfery Ukrainy. *Ahrarna ekonomika*. T. 7, № 1–2, 96–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ae_2014_7_1-2_18. [in Ukrainian]
18. Korchyns`kyi I. O. (2019). Orhanizatsiino-ekonomichni peretvorennia v aharnii sferi ta formuvannia yii arkhitektoniky : dys. ... dok-ra ekon. nauk, 08.00.03. Lviv. 502 s. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Aspirantura/Rady/Spec_vchena_rada/Dysertacii/2019_07/Korchynskai_Disert.pdf. [in Ukrainian]
19. Kosova T. D. (2020). Finansova arkhitektonika : potentsial rozvytku dlia ekonomiky, menedzhmentu, marketynhu / T. D. Kosova, N. E. Dieieva, H. V. Polzikova. *Investytsii : praktyka ta dosvid*. № 15–16, 10–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2020_15-16_4. [in Ukrainian]
20. Kuzenko O. L. (2015). Arkhitektonika finansovoho mekhanizmu finansovoi bezpeky za rivniamy sub`iektiv finansovykh vidnosyn. *Ekonomika i upravlinnia*. 2, 129–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2015_2_20. [in Ukrainian]
21. Kuzmenko V. V., Boniak V. O., Serdiuk I. A. (2020). Teoretychni osnovy sotsialnykh naukovykh proiektiv antychnosti. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 96 s. URL: <https://nm2.univd.edu.ua/download/153266>. [in Ukrainian]
22. Lukashevych M. P. (2005). Sotsiologiia ekonomiky : pidruchnyk. Kyiv : Karavela. 288 s. [in Ukrainian]
23. Lutsyshyn Z. (2005). Suchasna svitova finansova arkhitektonika : tendentsii ta superechnosti rozvytku v umovakh hlobalizatsii. *Ekonomichnyi chasopys XXI*. № 5–6. URL: <http://soskin.info/ea/2005/5-6/20050506.htm>. [in Ukrainian]
24. Mamonova V. V., Olshans`kyi O. V. (2018). Finansova arkhitektonika na mistsevomu rivni : cherez detsentralizatsiiu do novoi paradyhmy. *Aktual`ni*

problemy derzhavnoho upravlinnia. 1, 72–79. URL: <https://kbuapa.kh.ua/e-book/apdu/2018-1/index.html>. [in Ukrainian]

25. Matsuk Z. A. (2018). Arkhitektonika infrastruktury rynku tsinnykh papieriv. *Finansy Ukrainy*. 5, 94–109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2018_5_9. [in Ukrainian]

26. Nikitishyn A. O. (2018). Adaptivna ta koherentna instytutsiina arkhitektonika podatkovoho rehuliuвання. *Problemy ekonomiky*. 1 (35), 300. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-1_0-pages-300_307.pdf. [in Ukrainian]

27. Poltorak A. S. (2018). Arkhitektonika naslidkiv hlobalizatsiinykh protsesiv u finansovii sferi. *Modern economics*. 10, 89–96. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V10\(2018\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V10(2018)-15). [in Ukrainian]

28. Portna O. V. (2017). Arkhitektonika skupnoho finansovoho potentsialu Ukrainy : pozytyvni synerhetychni efekty ta skupni ryzyky. *Problemy ekonomiky*. 1, 122–127. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-1_0-pages-122_127.pdf. [in Ukrainian]

29. Rudevs`ka V. I. (2020). Finansova arkhitektonika yak metodolohichniy bazys formuvannia biznes-arkhitektury bankivskoho sektora ekonomiky. *Biznes Inform*. 9, 246–253. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-246-253>. [in Ukrainian]

30. Rudevs`ka V. I. (2021). Biznes-arkhitektura bankivs`koho sektoru u zabezpechenni zrostannia ekonomiky krainy : teoriia, metodolohiia, praktyka : monohrafiia / Viktoriia Rudevska. Kyiv : Avtohrاف, 236 s. URL: http://dspace.lnlibrary.lviv.ua/jspui/bitstream/123456789/170/1/Rudevska_monohrafiia.pdf. [in Ukrainian]

31. Seliverstova L. S. (2018). Biudzhetna arkhitektonika yak instrument rozvytku finansovoi systemy Ukrainy. *Investytsii : praktyka ta dosvid*. 10, 5–8. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6085&i=0>. [in Ukrainian]

32. Slovnkyk.ua. URL: <https://slovnkyk.ua/index.php?sword=arkhitektonika>. [in Ukrainian]
33. Slovopediia. URL: http://slovopedia.org.ua/44/53392/295996.html#google_vignette [in Ukrainian].
34. Sosnovska O. O. (2019). Metodolohiia pobudovy finansovoi arkhitektoniky pidpriumstv zv'iazku. *Innovatsiina ekonomika*. 1–2, 113–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2019_1-2_16. [in Ukrainian]
35. Sosnovska O. O., Zhytar M. O. (2019). Determinanty pobudovy finansovoi arkhitektoniky pidpriumstv zv'iazku. *Biznes Infom*. 3, 192–198. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_3_29. [in Ukrainian]
36. Stetsiuk P. A. (2014). Finansova arkhitektonika zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidpriumstva. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*. 150, 33–40. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/p_1010_51668788.pdf. [in Ukrainian]
37. Finansova arkhitektonika : Navchal'nyi posibnyk (2014). / za red. Vakhovych I. M. Luts'k : Volynpolihraf. 496 s. URL: https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-01/Finansova%20arkhitektonika_kafedra%20finansiv_2014.pdf. [in Ukrainian]
38. Kharlamova O. V. (2016). Metodolohiia formuvannia ta arkhitektonika transparentnoi finansovoi zvitnosti : avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.09 – bukhholders'kyi oblik, analiz ta audyt; nauk. kons. A. S. Krutova. Kharkiv, 41 s. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/31252/1/08.00.09_Kharlamova.pdf. [in Ukrainian]
39. Chernenko O.V. (2016). Arkhitektonika marketynhovoï informatsiinoï systemy v umovakh informatsiino-komunikatyvnoho seredovyshcha. *Biznes Inform*. 11, 433–440. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2016_11_73. [in Ukrainian]

40. Shandrenko O. M., Kozachenko V. V. (2016). Arkhitektonika : slovo – poniattia – termin. *Aktual`ni pytannia kul`turolohii*. 16, 65–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apkant_2016_16_17. [in Ukrainian]
41. Yaremko I. Y. (2015). Suttievist` afirmatsii finansovoi zvitnosti dlia yii vyznannia instrumentariiem u novii arkhitektonitsi finansovoi systemy i fondovykh rynkiv / I. Y. Yaremko, L. M. Pylypenko. *Visnyk Natsional`noho universytetu «L`vivs`ka politekhnikha». Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini : etapy stanovlennia i problemy rozvytku* 835, 225–232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2015_835_32. [in Ukrainian]
42. Kraut Richard. Plato. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2017 ed.). Metaphysics Research Lab, Stanford University. URL: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/plato> [in English].
43. Marta Karpa, Oleksandr Akimov, Taras Kitsak. (2022). Problems of stabilization of the system of public administration under the conditions of decentralizational changes and martial law in Ukraine. *Public Administration and Law Review*. Issue 3 (11), 24–31. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2022-3-24>. [in English]
44. Olha Borysenko, Taras Kitsak, Roman Pasichnyi, Liudmyla Akimova, Marta Karpa, Oleksandr Akimov. (2022). Features of the Implementation of Public Authority in the Context of Modern International Security Challenges : Information Component. *IJCSNS. International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 22. № 8, 123–128. DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.8.16>. [in English]